

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието и храните
Център за оценка на риска
по хранителната верига

ИНФОРМАЦИЯ

Становище на Сора и Cogesa – Оценка на въздействието от постепенното премахване на клетките в секторите на свинете и кокошките носачки в ЕС

31/05/2023

Основни заключения (от Сора и Cogesa)

Контекст и методология

След Съобщението на Европейската комисия¹ относно европейската гражданска инициатива (ЕГИ) „Край на ерата на клетките“ („End the Cage Age“) през юни 2021 г. **Сора и Cogesa възложиха** на Institute of Agricultural Economics Nonprofit Kft (AKI, Будапеща, Унгария), Фондацията за наука и образование за хранително-вкусовия сектор (FNEA, Варшава, Полша) и Европейския център за изследване на селскостопанската, регионалната и екологичната политика (EuroCARE GmbH, Бон, Германия), да направят **оценка на въздействието**, за да се добие по-ясна картина за **социално-икономическите и последиците за околната среда от забраната на клетките в секторите на свинете и кокошките носачки (месо и яйца) въз основа на елементите, отразени в съобщението на Комисията**. Оценката на въздействието, базираща се на обширни прегледи на литературата, беше извършена в съответствие с двупосочен подход:

- (1) **анализи на ниво земеделско стопанство** въз основа на проучвания на ниво земеделско стопанство и експертни консултации в избрани държави-членки на ЕС, с опит за мащабиране на резултатите до секторни нива;
- (2) **секторни анализи, извършени в отделните държави-членки на ЕС и за ЕС като цяло с използването на модела за регионално въздействие на общата селскостопанска политика (CAPRI).**

Моделът CAPRI беше използван за оценка на въздействието на забраната на клетките за опрасване (родилните боксове) за свине майки и обогатените клетки за кокошки носачки относно **балансите на доставките и цените, доходите на производителите и избрани макроикономически и екологични показатели във всички региони на ЕС-27 (ниво NUTS2).**

Този модел беше използван за сравняване на три основни сценария за прехода:

- (1) **незабавен преход до 2025 г. (Сценарий А)**
- (2) **преход до 2035 г. (Сценарий В1 и В2)**

¹ СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА относно европейската гражданска инициатива (ЕГИ) „End the cage age“ („Край на ерата на клетките“) [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=C\(2021\)4747&lang=bg](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=C(2021)4747&lang=bg)

□ Amber □ Green ☒ White

1618, гр. София, бул. „Цар Борис III“ № 136; тел. +359 2 427 30 56

<https://corhv.government.bg>, corhv@mzh.government.bg

(3) преход до 2045 г. (Сценарий C1 и C2)

Както при всяко моделиране, резултатите от това проучване трябва да бъдат разгледани внимателно, като ключът е да се разберат широките тенденции и ефекти в континентален мащаб и по-далеч, като се вземат предвид аспектите на търговската политика.

Таблица 33: Брой свине майки и структура на стадото свине майки в страните членки на ЕС, 2021 г.

Държави	Брой свине в хиляди глави, 2021 г.	Общо за ЕС	% Свине майки в родилни боксове
Испания	2,684.9	24,7%	99%
Германия	1,583.0	14,6%	99%
Дания	1,235.0	11,4%	95%
Франция	928.0	8,5%	96%
Холандия	910.0	8,4%	98%
Италия	551.0	5,1%	99%
Белгия	386.3	3,6%	95%
Португалия	229.6	2,1%	99%
Австрия	224.1	2,1%	95%
Ирландия	144.8	1,3%	99%
Швеция	120.7	1,1%	0%
Гърция	100.0	0,9%	99%
Финландия	93.0	0,9%	60%
Кипър	31.0	0,3%	95%
Малта	3.7	0,0%	99%
Люксембург	3.1	0,0%	99%
Полша	654.1	6,0%	95%
Румъния	298.9	2,7%	99%
Унгария	240.7	2,2%	99%
Чехия	126.4	1,2%	95%
Хърватия	104.0	1,0%	95%
България	65.8	0,6%	99%
Литва	44.3	0,4%	95%
Латвия	39.7	0,4%	95%
Словакия	37.2	0,3%	99%
Естония	25.7	0,2%	95%
Словения	14.2	0,1%	95%
ОБЩО ЕС	10,879.1	100,0%	96,2%
ЗАПАД	9,228.2	84,8%	96,1%
ИЗТОК	1,650.9	15,2%	96,6%
7 най-големи страни производителки (SP, DE, DK, FR, NL, IT, PL)	8 546,0	78,6%	97,7%

Източник: собствена разработка на авторите на оценката на въздействие по данни на EUROSTAT.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието и храните
Център за оценка на риска
по хранителната верига

Таблица 35: Брой кокошки носачки по начин на отглеждане (максимален капацитет) съгласно нотификациите по Регламент за изпълнение (ЕС) 2017/1185 на Комисията, чл. 12(б) – Приложение III.9

Държава-членка (Г-ЦА)	Общ брой кокошки носачки	Дъл на държавите-членки в ЕС	Кокошки в системи за отглеждане – дял [%]					Кокошки в системи за отглеждане – [милион кокошки]			
			Обогатени клетки	Плевня	Свободно отглеждане	Био	Обща сума	Обогатен клетки	Плевня	Органично от свободно отглеждане	
DE	58,064,747	15.40 часа	5.50	58.80	22.10	13.60	100	3.19	34.14	12.83	7.90
PL	51,241,025	13.60	76.20	17.80	5.00	1.00	100	39.05	9.12	2.56	0.51
FR*	48,255,709	12.80	54.10	11.70	23.00 часа	11.20	100	26.11	5.65	11.10	5.40
ES	47,069,236	12.50 часа	73.20	16.10	9.10	1.60	100	34.45	7.58	4.28	0.75
TO	40,519,407	10.80	35.60	54.60	4.90	4.90	100	14.42	22.12	1.99	1.99
NL	31,483,393	8.40	7.80	60.80	22.80	8.60	100	2.46	19.14	7.18	2.71
БМА	10,814,337	2.90	36.20	42.90	13.50 часа	7.40	100	3.91	4.64	1.46	0.80
PT	10,228,212	2.70	75.00	19.50 часа	4.70	0.80	100	7.67	1.99	0.48	0.08
RO	8,954,319	2.40	57.20	36.80	3.30	2.70	100	5.12	3.30	0.30	0.24
SE	8,655,197	2.30	3.70	77.10	4.90	14.30 ч	100	0.32	6.67	0.42	1.24
HU	7,548,745	2.00	71.20	27.20	1.30	0.30	100	5.37	2.05	0.10	0.02
AT	7,406,040	2.00	0.00	58.70	28.40	12.90	100	0.00	4.35	2.10	0.96
CZ	7,471,545	2.00	62.20	36.20	1.20	0.40	100	4.65	2.70	0.09	0.03
БГ	5,090,680	1.40	70.20	27.50 часа	2.30	0.00	100	3.57	1.40	0.12	0.00
FI	5,071,922	1.30	45.50	43.90	3.50	7.10	100	2.31	2.23	0.18	0.36
EL**	4,649,598	1.20	76.50	12.40 часа	5.50	5.60	100	3.56	0.58	0.26	0.26
DK	4,331,408	1.20	9.90	49.00	8.10	33.00	100	0.43	2.12	0.35	1.43
IE	3,880,164	1.00	48.50	1.40	46.40	3.70	100	1.88	0.05	1.80	0.14
LV	3,533,598	0.90	69.30	27.50 часа	3.00	0.20	100	2.45	0.97	0.11	0.01
SK	3,126,067	0.80	75.30	22.30 ч	2.20	0.20	100	2.35	0.70	0.07	0.01
LT	2,926,891	0.80	79.70	18.50 часа	1.20	0.60	100	2.33	0.54	0.04	0.02
HR	2,369,476	0.60	62.10	33.50	3.90	0.50	100	1.47	0.79	0.09	0.01
SI	1,449,060	0.40	17.20	61.30	18.90	2.60	100	0.25	0.89	0.27	0.04
EE	843,487	0.20	87.70	8.30 ч	2.60	1.40	100	0.74	0.07	0.02	0.01
CY	516,461	0.10	67.80	15.90	13.10	3.20	100	0.35	0.08	0.07	0.02
MT	360,585	0.10	99.40	0.60	0.00	0.00	100	0.36	0.00	0.00	0.00
LU	134,497	0.00	0.00	66.60	10.70	22.70	100	0.00	0.09	0.01	0.03
ОБЩА СУМА	375,995,806K	100.00	44.90	35.60	12.80	6.60	100	168.82	133.85	48.13	24.82

*Данни за 2019 г. ** Данни за 2020 г.; Източник: https://agriculture.ec.europa.eu/farming/animal-products/eggs_en

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието и храните
Център за оценка на риска
по хранителната верига

Текущата ситуация по отношение на важността на посочените системи за отглеждане на кокошки в страните от ЕС и извън ЕС е синтезирана в таблици 23 и 24. Като цяло ЕС може да се счита за лидер в разпространението на системата без клетки, въпреки че има огромни разлики между страните членки.

Таблица 23: Кокошки носачки според системите на отглеждане (%) в страните от ЕС

Групи страни според дела на кокошките носачки в клетъчни системи	Държави	Брой кокошки носачки в милиони	Дял в броя на ЕС (%)	Кокошки носачки според системата на отглеждане (%)			
				Уголемен и клетки	Волиера/Постеля	Свободно	Био
0%	AT, LU	7.2	1.9	0.0	68.3	13.3	18.5
5-15%	SE, DE, DK, NL	103.9	27.9	12.6	60.1	13.8	13.5
16-50%	BE, IT, FI, SL	56.3	15.1	43.2	44.0	6.8	6.0
51-75%	IE, FR, RO, HR, CZ, BG, HU, CY, LV	86.9	23.3	64.7	22.5	10.5	2.2
над 75%	SK, EL, ES, PL, EE, LT, PT, MT	118.1	31.8	82.9	12.1	3.3	1.7
ОБЩА СУМА		372.4	100.0	48.0	33.9	11.9	6.2

Източник: собствена разработка на авторите на оценката на въздействие на базата на Евростат (2021 г.)

Таблица 24: Кокошки носачки според системите за отглеждане (%) в страни извън ЕС

Държава	Кокошки носачки (милион)	Клетки	Voliera / Хамбар	Свободно отглеждане	Био
		% от кокошките носачки			
Индия	402,976	100.0	0.0	0.0	0.0
Украйна	91 200	100.0	0.0	0.0	0.0
Русия	196,906	99.9	0.1	0.0	0.0
Мексико	212,387	99.5	0.5	0.0	0.0
Китай	1 250 000	97.0	0.0	3.0	0.0
Бразилия	166,528	95.0	2.5	2.5	0.0
Япония	139,036	94.6	4.5	0.9	0.0
Турция	141,276	88.0	3.0	8.0	1.0
САЩ	404,190	76.4	17.8	0.0	5.8
Великобритания	41 000	44.2	1.4	51.9	2.5
Норвегия	4300	9.2	82	1.5	7.5
Швейцария	3,024	0.0	22.2	60.5	17.3

Източник: собствена разработка на авторите на оценката на въздействие по <https://www.hen-welfare.org/map.html>

Amber Green White

1618, гр. София, бул. „Цар Борис III“ № 136; тел. +359 2 427 30 56

<https://corhv.government.bg>, corhv@mzh.government.bg

Въздействие на забраната на клетките за опрасване (родилните боксове) върху производството в свинефермите в ЕС-27

Свиневъдството ще бъде най-засегнатият сектор според проучването. При всички сценарии забраната на родилните боксове ще доведе до:

- (1) **значителни инвестиции**,
- (2) **влошаване на производствената ефективност** и,
- (3) както показват резултатите от модела, **намаляване на популацията от свине майки в ЕС-27 и производството на прасенца.**

Производството намалява с **23,6%** спрямо базовото ниво на CAPRI, когато от фермерите се изисква да преминат незабавно към производство без родилни боксове (Сценарий А).

Удължаването на срока за преход с **10 години (Сценарий В)** или с **20 години (Сценарий С)** значително забавя това негативно развитие, което води до спад между **8,4-0,5%**.

Преходът към системи за свободно опрасване ще изисква **значителни инвестиции** в нови боксове и реконструкция на съществуващи сгради. **В зависимост от това какво решават фермерите, инвестиционните разходи може да варират от около 2,1 до 3,5 милиарда евро (на базата на цените от 2021 г.) в различните сценарии.**

Въздействие на забраната за обогатени клетки върху производството на яйца в ЕС-27

Забраната за обогатени клетки ще изисква **значителни инвестиции** и в сектора на яйцата, което потенциално ще доведе до намалено производство на яйца в ЕС. **Смята се, че стадото кокошки носачки попада в диапазона от 330 милиона до 379 милиона след пълния преход.** Преди преходът да завърши, производството на яйца вероятно ще **намалее** поради намаляването **на броя на кокошките носачки**. Производството ще бъде повлияно и от леко очаквано намаление на добива на яйца от кокошка носачка.

Общата стойност на необходимите инвестиции, изразена по подобен начин в цените за 2021 г., също ще зависи от това дали фермерите решат да се откажат или да продължат с производството в бъдеще. Очаква се ЕС-27 да изисква инвестиции на обща стойност поне **3,2 милиарда евро**.

Цялостно въздействие върху ЕС-27

- **Сериозно въздействие върху нетния търговски баланс на ЕС-27 при всички сценарии**

Спадът в производството в сектора на свиневъдството и в по-малка степен в птицевъдството има въздействие върху търговския баланс на ЕС: В повечето случаи търсенето на вътрешния пазар не намалява пропорционално на спада в производството, водещ до много **силно увеличение на вноса, особено на свинско месо при всички сценарии (между 1086% и 43,7%), но също и на яйца (между 18% и 5%).**

Обратно, износът на ЕС-27 намалява рязко за свинско месо и яйца. **И в трите сценария търговският баланс на ЕС-27 ще бъде в дефицит в тези ключови видове животновъдство до 2045 г.**

Таблица 55: Промени в баланса при свинско и пилешко месо и яйца на ЕС-27 спрямо изходното ниво на CAPRI в отговор на забраната за клетки в животновъдството в ЕС (5% дисконтов процент²)

	Product	Scenarios				
		A	B1	B2	C1	C2
Supply	Pork meat	-23.6%	-8.4%	-3.8%	-5.6%	-0.5%
	Eggs	-1.4%	-2.0%	-0.9%	-1.9%	-0.5%
	Poultry meat	+2.6%	+0.7%	+0.3%	+0.4%	+0.0%
Domestic market use	Pork meat	-8.8%	-2.0%	-0.9%	-1.1%	-0.2%
	Eggs	-0.2%	-0.6%	-0.3%	-0.6%	-0.2%
	Poultry meat	+3.2%	+0.8%	+0.3%	+0.5%	+0.0%
Imports	Pork meat	+1,086.4%	+92.7%	+37.6%	+43.7%	+6.9%
	Eggs	+18.0%	+18.5%	+8.4%	+17.0%	+5.0%
	Poultry meat	+6.2%	+0.5%	+0.2%	+0.1%	+0.0%
Exports	Pork meat	-87.1%	-39.3%	-16.8%	-24.8%	-2.1%
	Eggs	-7.3%	-7.4%	-3.3%	-7.0%	-2.0%
	Poultry meat	-1.1%	+0.2%	+0.1%	+0.0%	-0.0%
Net trade	Pork meat	-93.5%	-40.0%	-17.1%	-25.2%	-2.1%
	Eggs	-7.5%	-7.6%	-3.4%	-7.1%	-2.0%
	Poultry meat	-1.9%	+0.2%	+0.1%	+0.0%	-0.0%

Source: own elaboration from the CAPRI model results

➤ **Цената на производител/потребител е силно зависима от избрания преходен период**

В Сценарий А, средната цена на производител на свинско месо нараства с 47,4% в ЕС-27 в сравнение с увеличение от 3,7% за яйцата. Когато се предостави 10-годишен или 20-годишен преходен период, увеличението на производствената цена на свинското месо става много по-малко и води до по-умерени шокове за потребителите. Промените в производствените и потребителските цени на яйцата са по-малко значими при всички сценарии (между 3,8% и 0,3%). **Трябва да се отбележи, че както производствените, така и потребителските цени на свинското месо и яйцата показват по-голямо увеличение в ЕС-Изток.**

Таблица 57: Промени в цените на свинското и птичето месо и яйцата в ЕС-27 спрямо изходното ниво на CAPRI в отговор на забраната за клетки в животновъдството в ЕС (5% дисконтов процент)

	Product	Scenarios				
		A	B1	B2	C1	C2
Producer price	Pork meat	+47.4%	+11.0%	+4.3%	+6.2%	+0.6%
	Eggs	+3.7%	+3.8%	+1.4%	+3.5%	+0.8%
	Poultry meat	+1.3%	+0.4%	+0.1%	+0.3%	+0.0%
Consumer price	Pork meat	+15.3%	+3.2%	+1.3%	+1.9%	+0.2%
	Eggs	+1.6%	+1.5%	+0.6%	+1.3%	+0.3%
	Poultry meat	+0.4%	+0.1%	+0.0%	+0.1%	+0.0%

Source: own elaboration from the CAPRI model results

² Дисконтовият процент е лихвеният процент, използван за изчисляване на настоящата стойност на бъдещи парични потоци от проект или инвестиция.

➤ **Различни въздействия върху печалбите на стопанството в зависимост от производството**

Печалбите в сектора на свиневъдството в ЕС-27 се свиват със значителните 37,8% спрямо изходното ниво на CAPRI в сценарий А, обяснявайки значителния спад в производството на свинско месо в екстремна ситуация, когато не е предвиден преходен период. В сектора на яйцата се очаква въздействието да бъде по-малко тежко, като печалбите намаляват с 0,9% в Сценарий А поради значителния напредък в прехода към системи за отглеждане без клетки.

Изчисленото въздействие върху печалбите в сектора на свиневъдството изглежда постепенно намалява с течение на времето. Ако разгледаме по-отблизо макрорегионите на ЕС, загубата на печалба в сектора на свиневъдството е значително по-висока в ЕС-Запад (41,5%) в сравнение с ЕС-Изток (21,6%) в Сценарий А. Тази позиция обаче изглежда се обръща във времето.

Таблица 59: Промени в печалбите от свинско и птиче месо и производството на яйца в ЕС-27 спрямо изходното ниво на CAPRI в отговор на забраната за клетки в животновъдството в ЕС (5% дисконтов процент)

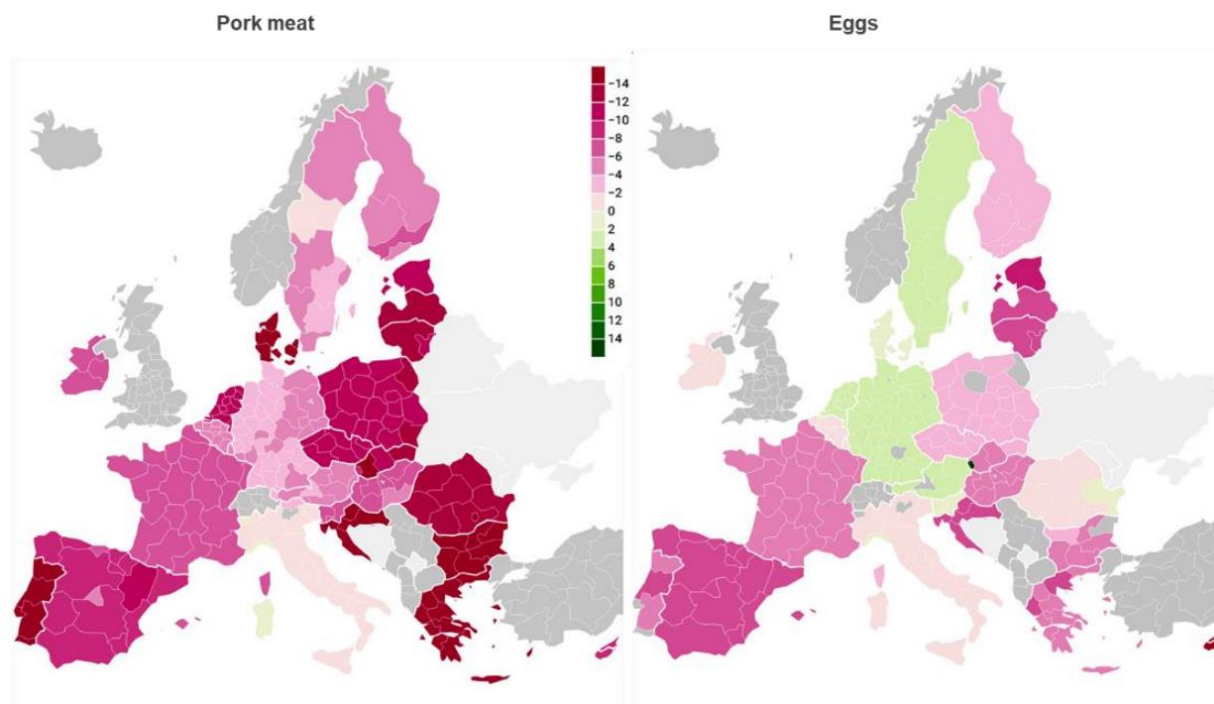
Sector	Scenarios				
	A	B1	B2	C1	C2
Pork meat	-37.8%	-28.2%	-14.2%	-14.3%	-1.5%
Eggs	-0.9%	-2.1%	-1.5%	-1.7%	-0.7%
Poultry meat	+20.0%	+4.4%	+2.0%	+1.6%	+0.2%

Source: own elaboration from the CAPRI model results

➤ **Истинско предизвикателство за целостта на вътрешния пазар на ЕС-27**

Сравнението на свиневъдството в макрорегионите на ЕС (ЕС-14 и ЕС-13) дава важни указания относно резултатите от сценария. Независимо от продължителността на преходния период, изглежда, че новата политика има траен разделящ ефект върху икономическото представяне на животновъдните сектори ЕС-Запад (ЕС-14) и ЕС-Изток (ЕС-13). Независимо от продължителността на преходния период, процентът на спад в предлагането на свинско месо е значително по-висок в ЕС-Изток в сравнение с ЕС-Запад. Същият извод важи в по-малка степен за яйцата.

Промени в производството на ниво NUTS-2 на отделните държави-членки на ЕС спрямо изходното ниво на CAPRI в отговор на забраната за клетки, с различни дисконтови проценти – Най-вероятен сценарий с преход до 2035 г.

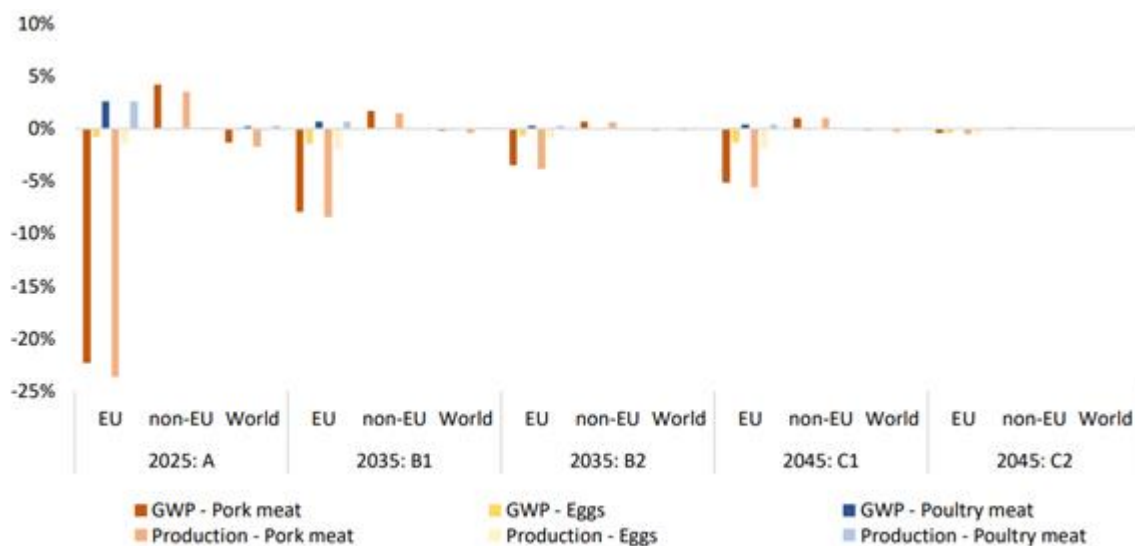
➤ Концентрация на свинеферми и ферми за яйца

Процесът на концентрация на производството на прасенца също се очаква да се засили, тъй като е възможно някои дребни производители да напуснат професията, а други да преминат изключително към дообработване. **Очаква се забраната за обогатени клетки също да изостри концентрацията на сектора на яйцата в ЕС.** Напредъкът, постигнат в прехода към алтернативни жилищни системи преди въвеждането на забрана от Европейската комисия, предполага, че този процес ще продължи и без подобна намеса, макар и с по-бавни темпове.

➤ Слабо въздействие върху потенциала за глобално затопляне (GWP) поради изтичане на въглерод

Възложената оценка на въздействието включва и раздел за въздействието върху околната среда от изключването на клетките. Проучването разглежда въздействието върху емисиите на ниво ЕС, но също така и ефектите, свързани с въздействието върху международната търговия. Преминването към алтернативни жилищни системи в ЕС-27 би било нелогично. Това не само ще намали производството, но и ще доведе до нежелано **въздействие върху околната среда** и по-ниска физическа производителност на свинете майки и кокошките носачки. В повечето сценарии намаляването на потенциала за глобално затопляне в Европа се компенсира от увеличаването му в трети страни, което води повече или по-малко до игра с нулева сума в сценарии В и С.

Фигура 43: Промени в селскостопанския потенциал за глобално затопляне (GWP) на ЕС, извън ЕС и глобалните сектори на свинско и птиче месо и яйца в еквиваленти на CO₂ (нетни емисии), в сравнение с промените в нетните производствени обеми спрямо изходното ниво на CAPRI в отговор на забраната за клетки в животновъдството в ЕС на ниво ЕС, извън ЕС и световно ниво (5% дисконтов процент)

Source: own elaboration from the CAPRI model results

ИЗПЪЛНИТЕЛНО РЕЗЮМЕ

Оценка на въздействието от постепенното прекратяване на клетките в животновъдството в ЕС: сектори свине и кокошки носачки

На 30 юни 2021 г. Европейската комисия обяви политическа инициатива за постепенно премахване на използването на клетки в животновъдството в ЕС (C(2021) 4747 окончателен). За да се придобие представа за сложните социално-икономически последици от тази политическа инициатива, беше проведена научнообоснована оценка, насочена към количествено определяне на възможните въздействия и подчертаване на заложените икономически рискове за секторите свине (майки) и яйца (кокошки носачки). Общата цел на проучването е да подкрепи справедлив и балансиран политически дебат.

Изследването се основава на обширен преглед на литературата, проучвания на ниво ферма и експертни консултации в избрани държави-членки на ЕС, които предоставят данни и информация за извършване на анализи на разходите и ползите и оценка на въздействието с CAPRI (Обща селскостопанска политика модел на регионално въздействие).

По-голямата част от научната литература за оценка на ефективността на системите за отглеждане без клетки за свине майки и кокошки носачки се фокусира върху производителността или комбинацията от производителност и икономика на ниво ферма. По отношение на свинете майки има ограничена информация за въздействието върху околната среда и управлението на стопанството от преминаването към системи за свободно опрасване, както и за подробните реални разходи за необходимите инвестиции. За кокошките носачки алтернативните системи, заместващи обогатените клетки, изглежда имат свои собствени слабости по отношение на благосъстоянието на животните, добивите на яйца на кокошка и квадратен метър и екологичната устойчивост. **Въз основа на литературата, основните опасения, свързани със системите за отглеждане без клетки, включват увеличаване на**

смъртността на прасенцата и кокошките носачки, увеличаване на изискванията за пространство и труд, и увеличаване на използването на фураж.

В прегледаната литература представянето и надеждността на данните често са били спорни. Авторите често се основават на експертни мнения и опростени предположения. Следователно заключенията, които варират в широк диапазон (в случай на свине майки понякога дори си противоречат), трябва да се третираат предпазливо. В този контекст трябва да се отбележи, че инвестициите в нови жилищни системи и сгради биха могли, след фаза на обучение и адаптация за фермерите, да подобрят физическата производителност на животните с течение на времето, което се обяснява с прилагането на по-модерно оборудване и генетика и с подобрена работна среда, която е по-мотивираща както за работната сила, така и за ръководството.

Независимо от съмненията, свързани с технологията и благосъстоянието на животните, делът на кокошките носачки, отглеждани в алтернативни системи, систематично нараства в ЕС, като в момента достига 55-60%.

Законодателните решения, взети в някои държави-членки на ЕС, въвеждащи крайни дати за разрешенията за използване на обогатени клетки, оказаха значително влияние върху темпа на напредъка на производителите на яйца за преминаване към системи за отглеждане без клетки. В същото време в някои страни се наблюдават решителни действия на основните играчи във веригата за доставки (търговци на дребно и преработватели на храни), които последователно се отказват от търговията с яйца в клетки. Разбира се, факторът, стимулиращ прехода към алтернатива системи е по-високите цени, плащани за яйца без клетки, особено за свободно отглеждани и биологично производство.

Анализите на разходите и ползите бяха извършени на ниво ферма както за свинете майки, така и за кокошките носачки, с опит за мащабиране на резултатите до ниво сектор на ЕС. Оценките на ниво ферма се основават на проучвания на ферми и са подкрепени от преглед на литературата и консултации с експерти и организации на фермери. Фокусът беше върху въздействието на предстоящата забрана върху производствените обеми, производствените разходи, инвестициите, свързани с преминаването към системи за отглеждане без клетки и финансовите резултати.

Беше заключено, че **забраната на клетките за опрасване (родилните боксове)** би довела до:

- (1) намаляване на популацията на свинете майки и производството на прасенца в ЕС, поради нарастващите изисквания за пространство за свинете майки,
- (2) влошаване на ефективността на производството и
- (3) значителни нужди от инвестиции.

В най-реалистичните сценарии, които предполагат умерено отстъпление на производителите на свине майки и преобладаването на пазарна равновесна цена, получена от модела CAPRI, броят на свинете майки намалява до около 8,6 и 8,4 милиона глави, или с 20,7% и 22,7%, съответно, които са промени с подобна величина, както е предвидено от модела CAPRI.

Очаква се забраната върху клетките за опрасване да **засили процеса на концентрация в производството на прасета**. Отпадането от сектора на дребните производители без приемници е много вероятно, а някои от фермерите ще преминат само към дообработка.

Предвижда се производствените разходи да се увеличат по време на периода на опрасване (включително ветеринарни разходи, разходи за труд и фураж на свине майки, разходи, свързани с повишената смъртност на прасенцата и по-високите нива на смяна на

свинете майки). В тези сценарии, които предполагат умерено отстъпление на животновъдите и преобладаването на пазарната равновесна цена CAPRI, 27% увеличение на избраните елементи на производствените разходи (променливи разходи, амортизация на съществуващи сгради и нови инвестиции) се оценява от 354 EUR до 449 евро на свиня майка, изразено в цени от 2021 г. За едно отбито прасенце увеличението е около 32%, от средно 11,1 до 14,6 евро, изразено в цени от 2021 г. **Очаква се увеличението на производствените разходи да бъде по-високо в ЕС-Изток (ЕС-13 или „новите“ държави-членки) поради по-ниската ефективност на производството и средно по-малките стада свине в тези страни.**

Преминаването към системи за свободно опрасване **ще изисква значителни инвестиции в нови кошари и в реконструкцията на съществуващите сгради.** В зависимост от решението на фермерите инвестиционните разходи варират от около 3,8 до 6,7 милиарда евро (по цени от 2021 г.) в различните сценарии. Поради неравномерното географско разпределение на стадата свине майки в ЕС се очаква инвестиционните разходи да бъдат значително по-високи в западните държави-членки на ЕС, където са концентрирани повечето от свинете майки.

По-голямата част (67%) от анкетираните **225 свиневъди в различните държави-членки на ЕС изразиха много отрицателни мнения относно забраната** за използване на родилни боксове, включително нисък резултат за ефектите от реформата на политиката върху благосъстоянието на прасенцата и свинете майки. Фермерите подчертаха, че е трудно в производството да се постигнат три цели за благосъстояние, без да се компрометират взаимно, а именно благосъстоянието на свинете майки, прасенцата и работниците. Ясно е, че основната полза от свободното опрасване произтича от способността на свинете майки да изразяват естествено поведение, напр. ровене, изграждане на гнезда и т.н. Все още обаче няма комерсиализирани конструкции на кошари, които могат да подобрят или дори да поддържат благосъстоянието на прасенцата (основните опасения са по-честите наранявания, нарастващата смъртност и влошените хигиенни условия). От друга страна, по-голямата свобода на свинете майки увеличава рисковете от наранявания и отнема повече време на работниците за работа с животните.

В допълнение към горното, **организациите на производителите на свине и животновъдите изразиха голяма загриженост относно инвестиционните нужди.** Подмяната на съществуващите боксове и реконструкцията на подовата настилка ще изискват огромни капиталови разходи и е вероятно реконструкцията да причинят значителни смущения в производствения цикъл. Преходът към системи за свободно опрасване трябва да бъде придружен от адекватно финансиране от ЕС за фермерите, в противен случай това ще принуди много производители на прасета да напуснат сектора.

Резултатите от оценката на ниво ферма показват, че забраната за обогатени клетки потенциално ще намали производството на яйца в ЕС. Ще са необходими и значителни инвестиции в сектора на яйцата.

Стадото кокошки носачки се оценява в диапазона от 330 милиона до 379 милиона след пълен преход. Размерът му до голяма степен ще зависи от бъдещите решения на **фермерите, които сега декларираха отказ от производство поради задължителното преминаване към алтернативни системи на отглеждане и необходимите инвестиции в нови мощности за производство на яйца.** Такива изходи са много вероятни и очаквани, особено в случай на дребни, по-стари фермери без приемници.

До пълното преминаване към алтернативни системи за отглеждане, **производството на яйца вероятно ще следва тенденция на намаляване,** което се обяснява с намаляването на броя на кокошките носачки. Производството ще бъде повлияно и от очаквано леко намаление на добива на яйца от кокошка носачка. При изчисляване с новата пазарна равновесна цена,

получена от модела CAPRI, като се приеме, че ще има нови инвестиции, увеличаващи производствения потенциал на сектора, производството на яйца, обобщено на нивото на ЕС, може обаче да надмине базата от 2021 г. с 1%.

Финансовите резултати на ниво ферма, измерени с brutния марж (производствена стойност минус променливи разходи и амортизация), падат под текущата стойност за обогатени клетки (1,31 EUR на kg яйца) в най-вероятния сценарий, базиран на пазарната равновесна цена CAPRI. При допускане на увеличение на цените от 3,7%, както се предвижда от CAPRI, brutните маржове за яйца от системи за оборно, свободно отглеждане и биологично производство ще бъдат съответно 0,070 EUR, -0,143 и -0,239 EUR на kg. Трябва да бъде подчертано, че тези изчисления са направени с цени от 2021 г., като се демонстрира изключително въздействието на забраната върху клетките, независимо от ценовите тенденции и шокове, изпитвани в момента от всички селскостопански сектори и хранително-вкусовата промишленост в ЕС.

Общата стойност на необходимите инвестиции, изразена аналогично в цени за 2021 г., също ще зависи от бъдещите решения на фермерите да се откажат или да продължат с производството. **С около 3,2 милиарда евро за ЕС-27 нуждите от инвестиции може да са най-високи, когато се изчислява с пазарната равновесна цена на CAPRI.**

Очаква се забраната за обогатени клетки да засили процеса на концентрация и в сектора на яйцата в ЕС. Имайки предвид напредъка в преминаването към алтернативни жилищни системи дори преди въвеждането на забрана от Европейската комисия, може да се заключи, че този процес ще продължи, макар и с по-бавни темпове. Струва си да се отбележи, че ферми, които по-рано са преминали към алтернативни системи на отглеждане се възползват повече от прехода поради по-атрактивните цени. Последователите могат да се възползват по-малко, тъй като колкото повече кокошки се отглеждат в алтернативни системи, толкова по-ниски могат да бъдат пазарните цени за тези яйца и следователно ползите за фермерите.

Моделът CAPRI беше използван за оценка на въздействието на забраната върху родилните боксове за свине майки и обогатените клетки за кокошки носачки **върху балансите на доставките и цените, доходите на производителите и избрани макроикономически и екологични показатели.**

Според резултатите от модела CAPRI, забраната на ЕС върху клетките се очаква да **окаже най-голямо въздействие върху сектора на свиневъдството, където преходът към системи за отглеждане без клетки изоставя значително от сектора на кокошките.**

Производството на свинско месо в ЕС-27 се очаква да намалее значително спрямо изходното ниво на CAPRI в повечето сценарии, като -23,6% представлява екстремното ниво в случай на незабавен преход и процент, обратно пропорционален на времевата рамка, предвидена за прилагане на новата политика.

Независимо от продължителността на преходния период, процентът на спад в предлагането на свинско месо е значително по-висок в ЕС-Изток в сравнение с ЕС-Запад (ЕС-14 или „стари“ държави-членки). По-силната устойчивост на сектора на свиневъдството в ЕС-Запад е добре подчертана от промените в търговските показатели: спадът в производството се компенсира по-добре от спада на износа, като по този начин търговията на страните от ЕС-Запад с трети страни действа повече като буфер, поемащ по-голямата част от загубата. Трябва да се отбележи обаче, че дори ЕС-Запад едва запазва позицията си на нетен износител на свинско месо, ако преходът се наложени незабавно в сектора.

Въздействието на новата политика върху баланса на доставките на яйца в ЕС-27 е далеч по-слабо изразено, като спадът в общото производство варира между 0,5-2,0% спрямо базовото ниво на CAPRI, в зависимост от продължителността на преходния период. Забраната обаче засяга производството на яйца повече в ЕС-Изток, което се обяснява с по-бавния

темп на преход към системи за отглеждане без клетки в сравнение със Запада на ЕС. Това предполага по-значителен спад в износа на яйца и потреблението в този блок от държави спрямо ЕС-14.

Когато се предвиди 10- или 20-годишен преходен период, сегашните основни доставчици на свинско месо и яйца за ЕС изглежда са в състояние да задоволят нарастващото търсене на внос от ЕС с продукти, които отговарят на новата политика на ЕС. Трябва да се отбележи, че слабо нарастване на консумацията на птиче месо също се наблюдава при всички сценарии на CAPRI, което до известна степен компенсира спада на консумацията на свинско месо и яйца.

Средната цена на производител на свинско месо нараства с 47,4%, но общата печалба в сектора на свиневъдството на ЕС-27 се свива със значителните 37,8% спрямо изходното ниво на CAPRI, когато не е предвиден преходен период, обяснявайки значителния спад в производството на свинско месо в крайната ситуация. Загубата на печалба в свиневъдния сектор е значително по-висока в ЕС-Запад в сравнение с ЕС-Изток; въпреки това се очаква тази позиция да се промени с течение на времето поради подобряващата се относителна конкурентоспособност на сектора на свиневъдството в ЕС-Запад, придружена от по-бърз преход, ръководен от политики извън ЕС, в тези държави-членки.

Въпреки че очакваните въздействия върху печалбите в сектора на свиневъдството в ЕС-27 постепенно намаляват с течение на времето, спадът от 14,2% спрямо изходното ниво на CAPRI, когато пълният преход е задължителен до 2035 г. и се взема предвид преходът, ръководен от политики извън ЕС, все още може да се прецени като относително висока.

В сектора на яйцата, поради значителния напредък в прехода към системи за отглеждане без клетки, се очаква въздействието да бъде по-малко тежко, като средната производствена цена на яйцата се увеличава с 3,7% и печалбите се топят с 0,9% в случай на незабавен преход. Отново, спадът в печалбите изглежда по-ясно изразен при производството на яйца в ЕС-Изток. Машабът на спада дори се увеличава с течение на времето поради значителното изоставане в прехода към системи за отглеждане без клетки спрямо Запада на ЕС.

Когато не е предвиден преходен период, общият доход на селското стопанство на ЕС-27 намалява с 1,7% спрямо изходното ниво на CAPRI, което се обяснява основно с намаляващите печалби в производството на свинско месо и яйца. Общата продукция на селскостопански дейности (ЕАА продукция) на ЕС-27 се увеличава с 5,8%, движена предимно от увеличението на цените на производител в съответните сектори. **Приходите от мита растат със 7.0% поради нарастващия внос на животински продукти. Тези въздействия намаляват значително, когато е предвиден 10- или 20-годишен преходен период, особено когато преходът (не дължащ се на политиката на ЕС) към системи за отглеждане без клетки продължава, както се очаква, което има ясен ефект на изглаждане на шока.**

Преминаването към системи за отглеждане без клетки има незначително въздействие върху покупателната способност на потребителите и не натоварва данъкоплатците в нито един от сценариите.

Въздействията върху околната среда се дължат главно на намаляването на производството на свинско месо и яйца, както и на намаляването на физическата производителност на свинете майки и кокошките носачки в алтернативните системи за отглеждане, което има обратен ефект. Забраната за използване на клетки в секторите на свинете и яйцата в ЕС би имала пряк ефект върху производството и потреблението на селскостопански продукти в страни извън ЕС.

Що се отнася до емисиите на парникови газове, увеличение от 4,2% (или 5,76 Mt CO₂ eq) на Потенциалът за глобално затопляне (GWP) спрямо изходното ниво на CAPRI става

очевидно при производството на свинско месо извън ЕС, водено от намаляващия износ и нарастващото търсене на внос на свинско месо от ЕС-27. Това се сравнява с 22,3% (или 7,94 Mt CO₂ eq) спад в GWP на производството на свинско месо в ЕС-27, което води до спад от 1,3% в GWP на свиневъдния сектор на глобално ниво. Спестяванията на GWP намаляват стабилно с увеличаването на продължителността на преходния период и очаквания напредък в естествения преход към системи за отглеждане без клетки в свиневъдния сектор както в ЕС, така и в световен мащаб.

Промените в GWP на сектора на яйцата в ЕС са в по-нисък мащаб и са силно свързани с промените в обема на производството на яйца, с незначителни ефекти от изтичане извън ЕС.

Като общо заключение може да се каже, че въздействията, по сценарий за незабавен преход към системи за отглеждане без клетки, изглежда намаляват значително, когато се предвиди 10- или дори 20-годишен преходен период, благодарение на прехода към такива системи, не дължащ се на политиката на ЕС, който има ясен ефект на изглаждане на шока.

Пълната Оценка на въздействието от постепенното премахване на клетките в секторите на свинете и кокошките носачки в ЕС на Copa и Cogeca, 31/05/2023, на български език (машинен превод) можете да намерите на този линк: <https://shortly.bg/jL1aP>

А оригиналът на английски език тук: <https://shortly.bg/YpeY7>

Основни заключения (от Copa и Cogeca) Оценка на въздействието от постепенното премахване на клетките в секторите на свинете и кокошките носачки в ЕС: <https://shortly.bg/rv0jA>

Използвана литература и повече подробности:

Key Conclusions - Assessment of the impacts of phasing out cages in EU livestock farming (pig and hen sectors), published 31/05/2023; <https://copa-cogeca.eu/publications>

Final Report - An assessment of the impacts of the phasing out of cages in EU livestock farming (Pig and layer sectors), published 31/05/2023; <https://copa-cogeca.eu/publications>

"End the Cage Age" Impact Assessment Farm level results - Hens - Edward Majewski presentation, 31 May 2023; published 02/06/2023; <https://copa-cogeca.eu/publications>

"End the Cage Age" Impact Assessment - CAPRI model results - Norbert Potori, AKI presentation, 31 May 2023; published 02/06/2023; <https://copa-cogeca.eu/publications>

"End the Cage Age" Impact Assessment farm level results - SOWS - Agata Malak-Rawlikowska presentation, 31 May 2023; published 02/06/2023; <https://copa-cogeca.eu/publications>

За Copa и Cogeca – те са обединеният глас на фермерите и агрокооперациите в ЕС, за да гарантират, че селското стопанство в ЕС е устойчиво, иновативно и конкурентоспособно, като същевременно гарантират продоволствена сигурност за 500 милиона души в цяла Европа. Повече информация www.copa-cogeca.eu

За допълнителна информация, можете да се свържете с:

Манон Дюбоа
Съветник по политиката
manon.dubois@copa-cogeca.eu

Жан-Батист Буше
Комуникационен директор
+32 474 84 08 36
jean-baptiste.boucher@copa-cogeca.eu

Други научни становища и актуална информация от областта на здравето, хуманното отношение и благосъстоянието на животните, антимикробната резистентност, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига:

Както и други материали:

<http://corhv.government.bg/>

<http://corhv.government.bg/?cat=27>

<http://corhv.government.bg/?cat=71>

4.06.2024 г. д-р Мадлен Василева